

STORTINGET

Innst. 58 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 135 L (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

I proposisjonen foreslås endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) kapittel 15 Stønad til enslig mor eller far.

Forslagene, som bygger på høringsnotatet som ble sendt ut 24. mars 2023, har som formål å øke synligheten av og bevisstheten om Norges folkerettslige forpliktelser med hensyn til trygdekoordinering for stønadene til enslig mor eller far i folketrygdloven kapittel 15. I tillegg foreslås det to materielle endringer som tilrettelegger for en noe enklere saksbehandling av stønadene når disse nå behandles i tråd med trygdeforordningens regler for familieytelser. Forslaget knyttet til unntakene fra kravet om forutgående medlemskap krever ikke lovendring og vil derfor ikke bli omtalt nærmere i denne proposisjonen.

Forslagene gjelder:

- ny folkerettsmarkør etter modell fra de tilsvarende markørene som er satt inn i andre kapitler i loven
- synliggjøring av adgangen til å kunne oppholde seg i andre EØS-stater i § 15-3
- innføring av en tidsbegrensning på seks måneder for unntaket fra kravet om yrkesrettet aktivitet når

unntaket gis på grunn av manglende barnepass, jf. § 15-6 femte ledd

- at varigheten på nye stønadsperioder knyttes til barnets alder i stedet for tidspunktet for rett til barnehageplass, jf. § 15-8 første ledd.

Det vises til proposisjonens kapittel 1.1, der bakgrunnen for forslagene er nærmere redegjort for.

Forslagene ble sendt på høring med frist 5. mai 2023. Det kom syv høringsuttalelser, hvorav tre hadde realitetsmerknader til forslaget.

Når det gjelder hovedvilkårene for stønadene til enslig mor eller far, er dette redegjort for i proposisjonens kapittel 3.

Når det gjelder konsekvenser av at stønadene til enslig mor eller far nå klassifiseres som familieytelser etter trygdeforordningen, herunder trygdeforordningen og EØS-avtalen og annen EØS-rett, samt andre avtaler av betydning for trygdekoordinering, er dette detaljert redegjort for i proposisjonens kapittel 4.

1.2 Folkerettsmarkør

1.2.1 BAKGRUNN

Ved lov 25. november 2022 nr. 86 om endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering) ble det innført kapittelvis lovbestemmelser i trygdlovgivningen som av informasjonshensyn henviser til EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler om trygdekoordinering, jf. Prop. 71 L (2021–2022) kapittel 7 og Innst. 33 L (2022–2023). I det følgende vil denne typen informasjonsbestemmelse omtales som «folkerettsmarkør».

I Prop. 71 L (2021–2022) ble det vist til at spørsmålet om hvorvidt stønadene til enslig mor eller far faller inn under trygdeforordningens virkeområde, var til avklaring i Trygderetten og EFTA-domstolen, og at det derfor var hensiktsmessig å avvente den pågående rettslige avklaringen før det eventuelt ble foreslått å ta inn en folkerettsmarkør i folketrygdloven kapittel 15. Gjennom Trygderettens kjennelse av 30. august 2022 (TRR-2020-1763) og EFTA-domstolens tolkningsuttalelse i sak E-2/22 (overgangsstonad) er det nå rettslig avklart at overgangsstonad til enslig mor eller far i folketrygdloven kapittel 15 skal regnes som en familieytelse etter trygdeforordningen. Det legges til grunn at det samme også gjelder for de øvrige stønadene i folketrygdloven kapittel 15.

1.2.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG

Det foreslås å ta inn en folkerettsmarkør i folketrygdloven kapittel 15.

Folkerettsmarkøren vil kun tas inn i loven av informasjonshensyn og vil i seg selv ikke ha noen rettskappende virkning. Aktuelle rettigheter og plikter utover dem som fremgår av loven, følger direkte av de avtalene som til enhver tid er gjennomført i norsk rett. De relevante reglene for stønadene til enslig mor eller far vil i hovedsak fremgå av trygdeforordningen avdeling I, avdeling II og avdeling III kapittel 8.

Bestemmelsen er utformet likt som folkerettsmarkørene i de øvrige kapitlene i folketrygdloven som ble vedtatt ved lov 25. november 2022 nr. 86. Disse markørene er begrenset til de EØS-rettslige reglene knyttet til trygdekoordinering og til EØS-avtalens hoveddel og gir således ingen uttømmende oversikt over alle EØS-regler som kan ha betydning for bestemmelsene i kapittel 15. Dette innebærer at det også kan være nødvendig å vurdere bestemmelsene i kapittel 15 opp mot andre relevante EØS-regler.

Det må tas forbehold om at EØS-retten er dynamisk og endres over tid, blant annet gjennom domstolenes fortolkning av regelverket.

I enkelte av folkerettsmarkørene i de øvrige stønadskapitlene er det tatt inn en forskriftshjemmel. Adgangen til å kunne gi regler som supplerer og utfyller forordninger, er begrenset. Når det gjelder stønadene til enslig mor eller far, er det ikke nødvendig å gi slike utfyllende eller supplerende bestemmelser i forskrift. Det foreslås derfor at det ikke legges inn en forskriftshjemmel i folkerettsmarkøren i kapittel 15.

1.3 Oppholdskrav

1.3.1 BAKGRUNN

Det følger av folketrygdloven § 15-3 at både stønadsmottakeren og barnet som hovedregel må oppholde seg i Norge. Det er gitt unntak for opphold i inntil

seks uker i løpet av en tolv måneders periode. Etter gjeldende praksis gis det også unntak ved helgeopphold på inntil to overnattinger. Det er videre unntak for opphold som skyldes arbeid for norsk arbeidsgiver.

Det følger av trygdeforordningen artikkel 67, jf. artikkel 7, at oppholdskravet i folketrygdloven § 15-3 vil måtte fravikes både for stønadsmottakeren selv og for barnet dersom stønadsmottakeren omfattes av reglene i trygdeforordningen. Dette gjelder likevel bare så lenge oppholdet i en annen EØS-stat ikke medfører at ingen av familiemedlemmene lenger anses for å være underlagt norsk trygdelovgivning.

1.3.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG

Siden det er gjort materielle tilpasninger som synliggjør den adgangen mottakere av sykepenger, pleiepenger mv. og arbeidsavklaringspenger etter trygdeforordningen har til å kunne oppholde seg i andre EØS-stater, er det naturlig å foreslå tilsvarende endringer også for stønadene til enslig mor eller far.

Det foreslås derfor å tilpasse oppholdskravet til EØS-retten slik det er gjort for sykepenger, pleiepenger mv. og arbeidsavklaringspenger.

Det foreslås å endre § 15-3 tilsvarende, slik at det tydeliggjøres at mottakere av stønad til enslig mor eller far som omfattes av reglene i trygdeforordningen, har adgang til å kunne oppholde seg i andre EØS-stater.

Dagens unntak for utenlandsopphold i inntil seks uker i løpet av en tolv måneders periode og for opphold som skyldes arbeid for norsk arbeidsgiver, blir foreslått beholdt som i dag.

Forslaget innebærer ingen materielle endringer, men synliggjør bare det som uansett vil følge av folketrygdloven §§ 1-3 a tredje ledd og 1-3 b tredje ledd, der det fremgår at folketrygdlovens regler, herunder også oppholdskravet, skal fravikes når dette følger av regler i trygdeforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler.

1.4 Unntak fra aktivitetskrav på grunn av manglende barnepass

1.4.1 BAKGRUNN

Stønader til enslig mor eller far i folketrygdloven kapittel 15 skal gi midlertidig hjelp til selvhjelp slik at stønadsmottakeren kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid. For å ha rett til overgangsstonad må den enslige forelderen fylle vilkårene i folketrygdloven §§ 15-2 til 15-6.

Det følger av § 15-6 at det er et vilkår for å kunne motta overgangsstonad at den enslige moren eller faren er i yrkesrettet aktivitet, med mindre noen av unntakene fra dette kravet kommer til anvendelse. I § 15-6 femte ledd første punktum er det gitt unntak fra kravet for en

enslig mor eller far som mangler en tilfredsstillende tilsynsordning, og dette ikke kan tilskrives vedkommende selv.

1.4.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG

Det foreslås å innføre en tidsbegrensning på seks måneder for unntaket i § 15-6 femte ledd fra kravet om å være i yrkesrettet aktivitet for en enslig mor eller far som mangler en tilfredsstillende tilsynsordning, og dette ikke kan tilskrives vedkommende selv.

Endringen i § 15-6 femte ledd får ikke virkning for de som har søkt om og fylte vilkårene for unntaket fra aktivitetskravet før endringen trådte i kraft. Den nærmere reguleringen kan gjøres i forskrift.

1.5 Nye stønadperioder

1.5.1 BAKGRUNN

Overgangsstonad kan etter § 15-8 første ledd som hovedregel gis i inntil tre år. En person som tidligere har hatt en periode med overgangsstonad, kan få en ny periode med overgangsstonad i forbindelse med en ny fødsel. Stønadsperioden vil da være begrenset inntil tidspunktet for når barnet har rett til barnehageplass etter barnehageloven § 16.

1.5.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG

Det foreslås at varigheten av nye stønadperioder løsrives fra barnehagelovens regler om rett til barnehageplass og i stedet knyttes til barnets alder, slik at nye perioder med stønad gis til og med den måneden barnet fyller fjorten måneder.

Endringen i § 15-8 første ledd andre punktum får ikke virkning for de som har søkt om og fylte vilkårene for en ny stønadperiode før endringen trådte i kraft. Den nærmere reguleringen av dette kan gjøres i forskrift.

1.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene om en ny folkerettsmarkør og EØS-tilpasning av oppholdskravet innebærer ingen materiell endring i stønadsordningen og har derfor ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslagene om å avgrense nye stønadperioder til ut den måneden barnet fyller fjorten måneder, og å begrense varigheten av unntaket fra aktivitetsplikt på grunn av manglende barnetilsyn til seks måneder anslås på usikkert grunnlag å være om lag provenynøytrale. Forslagene innebærer imidlertid endringer som forenkler etatens saksbehandling og kontroll knyttet til å forvalte stønadene som familieytelser etter trygdeforordningen. Som følge av at regelverket endres, vil det pålø-

pe noen mindre kostnader til endringer i saksbehandlingsløsning, vedtaksbrev, rundskriv, osv.

1.7 Ikrafttredelse

Det foreslås at forslagene til endringer trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og at de enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

2. Komiteens behandling

I forbindelse med behandlingen av proposisjonen sendte komiteen ved saksordfører 12. oktober 2023 brev til statsråden. Komiteens brev samt statsrådets svar av 20. oktober 2023 ligger vedlagt innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det kom ingen innspill.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Tuva Moflag, Torbjørn Vereide og Bente Irene Aaland, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Alf Erik Bergstøl Andersen og Dagfinn Henrik Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstøl og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til at formålet med proposisjonen er å følge opp Trygderettens og EFTA-domstolens avklaring av at overgangsstonad til enslig mor eller far er omfattet av trygdeforordningen som en familieytelse, jf. Innst. 33 L (2022–2023), jf. Prop. 71 L (2021–2022) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering).

Komiteen vil vise til at bakgrunnen for denne lovproposisjonen er følgende avsnitt fra Innst. 33 L (2022–2023), jf. Prop. 71 L (2021–2022) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering), under overskriften «Stønad til enslig mor eller far (overgangsstonad)»:

«Komiteen viser videre til at statsråden i brev av 12. oktober 2022 til Stortingets president har varslet at hun legger opp til å fremme en egen lovproposisjon våren 2023, hvor det vil foreslås å ta inn en folkerettsmarkør i folketrygdloven kapittel 15 tilsvarende de markørene som er foreslått tatt inn i de øvrige stønadskapitlene i folketrygdloven. Komiteen imøteser at det fremmes lovforslag til folketrygdlovens kapittel 15 for å sikre at folketrygdens bestemmelser på dette området blir i samsvar med EØS-retten.»

Komiteen viser til at det, som omtalt i pkt. 4.2 i lovproposisjonen, følger av folketrygdloven § 1-3 at:

«Loven skal tolkes og anvendes i samsvar med prinsippene om fri bevegelighet og lik behandling slik de kommer til uttrykk i EØS-avtalens hoveddel.»

De individuelle rettighetene til fri bevegelighet og lik behandling gjelder med andre ord også for stønader til enslig mor eller far etter folketrygdloven kapittel 15. Komiteen viser ellers til Innst. 33 L (2022–2023).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at dette lovforslaget kommer på bakgrunn av reglene om trygdekoordinering i EØS-avtalen. Disse medlemmer er svært kritiske til at stadig flere av våre velferdsgoder blir eksportert til Europa. Disse medlemmer viser til kapittel 9 i proposisjonen om økonomiske og administrative konsekvenser og siterer følgende:

«Trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen gjelder ved folketrygdloven § 1-3 a som norsk lov, og det følger direkte av § 1-3 a tredje ledd at bestemmelser i folketrygdloven og folketrygdlovens forskrifter gitt med hjemmel i folketrygdloven, må fravikes dersom dette er nødvendig for å overholde de forpliktelsene som følger av trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.»

Disse medlemmer er kritiske til at EUs trygdeforordning til stadighet får forrang foran norske lover, vedtatt i Stortinget.

Videre viser disse medlemmer til egne merknader i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 33 L (2022–2023), jf. Prop. 71 L (2021–2022) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering).

Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Prop. 135 L (2022–2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) sendes tilbake til regjeringen for å få bedre redegjort for hvordan en kan sikre at norske velferdsytelser kun skal gis til norske statsborgere og andre som bor og arbeider i Norge. Dette innebærer også å starte en prosess for en reforhandling av den delen av EØS-avtalen som omhandler trygder og velferdsytelser.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet

Forslag 1

Prop. 135 L (2022–2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering

for stønad til enslig mor eller far mv.) sendes tilbake til regjeringen for å få bedre redegjort for hvordan en kan sikre at norske velferdsytelser kun skal gis til norske statsborgere og andre som bor og arbeider i Norge. Dette innebærer også å starte en prosess for en reforhandling av den delen av EØS-avtalen som omhandler trygder og velferdsytelser.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

I innholdsfortegnelsen i kapittel 15 skal nytt andre strekpunkt lyde:

- *forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering står i § 15-1 a*

Innholdsfortegnelsens nåværende andre til syvende strekpunkt blir tredje til åttende strekpunkt.

Ny § 15-1 a skal lyde:

§ 15-1 a Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Stønader etter dette kapitlet er familieytelser etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

§ 15-3 skal lyde:

§ 15-3 Oppholdskrav

Det er et vilkår for rett til stønad etter dette kapitlet at medlemmet og barnet oppholder seg i Norge, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, stilles det krav om opphold i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b.

Stønad etter dette kapitlet ytes uten hinder av første ledd under opphold utenfor Norge

- a. *til et medlem som oppholder seg i utlandet i mindre enn seks uker i løpet av en tolv måneders periode, eller*
- b. *når oppholdet skyldes arbeid for en norsk arbeidsgiver.*

§ 15-6 femte ledd skal lyde:

Om medlemmet ikke er i yrkesrettet aktivitet etter første ledd, ytes likevel overgangsstønad i *inntil seks måneder* hvis barnet ikke har en tilfredsstillende tilsynsordning og dette ikke kan tilskrives medlemmet selv. Det *kan gis overgangsstønad uten begrensning på seks måneder til et medlem som ikke er i yrkesrettet aktivitet,*

dersom den enslige moren eller faren eller barnet har en sykdom som hindrer yrkesrettet aktivitet. Sykdommen skal dokumenteres med legeerklæring.

§ 15-8 første ledd andre punktum skal lyde:

Et medlem som tidligere har mottatt overgangsstønad en hel stønadsperiode, kan innvilges nye stønadsperioder *til og med den kalendermåneden barnet fyller fjorten måneder.*

II

1. Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. De enkelte reglene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Departementet kan gi forskrift om overgangsregler.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 21. november 2023

Freddy André Øvstegård

leder

Per Olaf Lundteigen

ordfører

Statsråd Marte Mjøs Persen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:

12.10.2023

Prop. 135 L (2022-2023)

Komiteen viser til departementets beskrivelse i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) av de folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering:

«Trygdeforordningen både utvider og klargjør de grunnleggende koordineringsprinsippene på et vis som gjør at det normalt vil være lite behov for å supplere disse med hovedreglene om fri bevegelighet. Departementet viser for eksempel til at EØS-avtalen artikkel 4, som slår fast at enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet i utgangspunktet skal være forbudt innenfor EØS-avtalens virkeområde, har en parallell i det generelle likebehandlingsprinsippet som følger av trygdeforordningen artikkel 4. Når det gjelder likebehandlingsprinsippet må det derfor antas at artikkel 4 i EØS-avtalen vil ha begrenset betydning utover det som følger direkte av artikkel 4 i trygdeforordningen. Når det gjelder retten til fri bevegelighet, vil også dette være ivaretatt av trygdeforordningen.»

I Innst. 33 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering) slo stortingsflertallet fast at:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at på folketrygdens område etterlater EØS-avtalen Stortinget full handlefrihet til å bestemme hvilke ytelser Norge skal ha og hvordan de utformes. På grunn av Norges tilslutning til EØS-avtalen må retten til ytelser for personer som drar fra Norge og som kommer til Norge, respektere de grunnleggende reglene i EØS-avtalen, trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt,

understreker at i denne koordineringen har Norge ingen handlefrihet, men må gi samme rettigheter og plikter til alle EU/EØS-borgere. EØS-avtalens hoveddel gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling. EFTA-domstolens og Høyesteretts avklaringer i etterkant av Stortingets behandling av EØS-/trygdeskandalen har vist at bestemmelsene i EØS-avtalens hoveddel gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling. Rekkevidden til rettighetene i EØS-avtalens hoveddel er hovedgrunnen til at feilpraktiseringen går helt tilbake til 1994.

Dette flertallet viser til at innholdet og ordlyden i folketrygdloven aldri er vurdert i lys av disse rettighetene, verken før eller etter at Stortinget vedtok å slutte seg til Det europeiske økonomiske samarbeidsområde med virkning fra 1. januar 1994, på tross av at bestemmelsene i internasjonale avtaler, herunder EØS-avtalen, går foran norsk lov dersom det er motstrid mellom norsk lov og internasjonale avtaler Norge er tilsluttet på trygdeområdet. EØS-avtalens hoveddel ble glemt. Forholdet mellom folketrygdloven og EØS-retten er ikke utredet, men overlatt til praksis. Tvilsspørsmål ble ikke tatt tak i og avklart. Lovforslaget er ikke ment å innebære noen endring av gjeldende rett.»

EFTAs overvåkingsorgan ESA besluttet den 14. juni 2023 å lukke en sak mot Norge etter lovendringer for å etterleve EØS-reglene om enkeltpersoners rett til å beholde sykepenger i utlandet med henvisning til endringene Stortinget gjorde i Innst. 33 L (2022-2023) med særskilt tilvising til innstillingens omtale av reglene i EØS-avtalens hoveddel som gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling.

EFTAs overvåkingsorgan ESA sendte den 26. juli 2023 den norske praksisen for rettigheter til helsetjenester etter trygdeforordningen, som ikke ble endret gjennom Stortingets behandling i Innst. 33 L (2022-2023), til EU-domstolen med henvisning både til EØS-avtalens hoveddel om tjenestefrihet, lojalitetsplikten i EØS-avtalen og koordineringsreglene i trygdeforordningen.

I lys av ovennevnte har komiteen følgende spørsmål:

1. Hva er begrunnelsen for at det i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) argumenteres for at retten til fri bevegelse vil være ivaretatt av trygdeforordningen for stønad til enslig mor eller far uten henvisning til EØS-avtalens hoveddel?
2. Hvorfor viser ikke departementets begrunnelse i Prop. 135 L (2022-2023) til folketrygdloven § 1-3. Forholdet til EØS-avtalens hoveddel?

Med bakgrunn i komiteens fremdrift ber vi om snarlig svar.

Med vennlig hilsen

Per Olaf Lundteigen
saksordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/3544-

20. oktober 2023

**Spørsmål til Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven
(synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig
mor eller far mv.)**

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen 12. oktober 2023, med spørsmål knyttet til behandlingen av lovproposisjonen som gjelder synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv., Prop. 135 L (2022-2023).

I brevet er det vist til komiteens uttalelser i forbindelse med behandlingen av Prop. 71 L (2021-2022) som gjaldt synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering for øvrige trygdeytelser. Uttalelsene det er vist til, gjelder særlig rekkevidden av rettighetene som følger av EØS-avtalens hoveddel. Videre vises det til at ESA under henvisning til vedtakelsen av lovforslagene her, jf. Innst. 33 L (2022-2023), har lukket en sak mot Norge som gjaldt rett til å beholde sykepengen under opphold i utlandet, og har bragt en annen sak, som gjelder rett til helsetjenester, inn for EFTA-domstolen.

På bakgrunn av dette stiller komiteen følgende spørsmål:

«1. Hva er begrunnelsen for at det i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) argumenteres for at retten til fri bevegelighet vil være ivaretatt av trygdeforordningen for stønad til enslig mor eller far uten henvisning til EØS-avtalens hoveddel?

2. Hvorfor viser ikke departementets begrunnelse i Prop. 135 L (2022-2023) til folketrygdloven § 1-3. Forholdet til EØS-avtalens hoveddel?»

Svar

Som omtalt i pkt. 4.2 i lovproposisjonen, følger det av folketrygdloven § 1-3 at loven skal anvendes og tolkes i samsvar med prinsippene om fri bevegelighet og likebehandling slik de kommer til uttrykk i EØS-avtalens hoveddel. Prinsippet gjelder med andre ord også for stønader til enslig mor eller far etter folketrygdloven kapittel 15.

Forslaget til ny folkerettsmarkør i kapittel 15 er utformet på samme måte som folkerettsmarkørene i de øvrige kapitlene i folketrygdloven. Her fremkommer det blant annet at bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 15 skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel.

Samtidig antar departementet at det vil være lite behov for å supplere trygdeforordningens koordineringsprinsipper med reglene om fri bevegelighet i EØS-avtalens hoveddel. Dette begrunnes, som omtalt i pkt. 4.2 i lovproposisjonen, med at trygdeforordningen artikkel 7 oppstiller et generelt forbud mot bostedskrav for familieytelser. Rettspraksis fra EFTA-domstolen slår videre fast at artikkel 7 også forbyr løpende oppholds krav. For familieytelsene har trygdeforordningen i tillegg særlige regler i artikkel 67 som innebærer at familiemedlemmer som bor i en annen medlemsstat, skal vurderes som om de bor og fysisk oppholder seg i Norge. For familieytelser, til forskjell fra ytelser ved sykdom, går altså trygdeforordningens koordineringsprinsipper lenger enn det som følger av EØS-avtalens generelle regler om fri bevegelighet.

For stønadene til enslig mor eller far må det derfor antas at de fleste praktiske problemstillinger som kan oppstå som følge av at familiemedlemmene bor, oppholder seg eller arbeider i flere EØS-stater, løses av bestemmelsene i trygdeforordningen. Det tilsier at det trolig ikke vil være nødvendig å benytte EØS-avtalens hoveddel som et selvstendig rettsgrunnlag for å motta familieytelser under opphold i andre EØS-stater. Mottakere av stønad til enslig mor eller far kan motta ytelsen under opphold i andre EØS-stater, forutsatt at én av familiemedlemmene er trygdedekket i Norge. Som det fremgår av omtalen i pkt. 4.1.5 i lovproposisjonen, vil plikten til å utbetale familieytelser etter trygdeforordningen falle bort dersom oppholdet i den andre staten medfører at ingen i familien lenger har en tilknytning til Norge gjennom arbeid og/eller bosted.

Med hilsen

Tonje Brenna

